

Irdmõtteid "Tuleinglist"

Mai Murdmaa koreograafia **Valeri Brjussovi** samanimelise romaani "Tuleingel" ainetel.

Muusika: Aleksandr Skrjabini teosed ja XVI saj. itaalia ballaadid. **Pianistid:** Aldis Liepinš ja Anneli Tohver. **Kunstnik** Andris Freibergs, valguskunstnik **Lloyd Sobel**. **Osades** Kaie Kõrb, Viesturs Jansons, Leili Tammel, Tatjana Järvi jne. **Esietendus 25. septembril 1998** rahvusoperis Estonia.

Seekordne Estonia esietendus oli suures vastuolus eelreklamamis lubatuga. Mai Murdmaa 25. sept. Eesti Päevalehes ja Öhtulehes: "Tuleingel" on midagi enamat kui tavalise nimetaja alla mahtuv ballett. Antud lavastus on totaalne teater. See on meie ballett, meie vaba plastika. See on süntees, kus inimene peab perfektselt valdama oma keha ja psühholoogiat. Ja see on väga keeruline protsess, mis eeldab tantsijatelt kõrget professionaalsust."

Ligi kahtunnise teatriõhtu sisuline sõnum on napp. Lugu tütarlapse kiindumusest kättesaamatusse ideaali, tema ekslemisest pühaduse ja lihaliikkuse vahel. Neiu hukkub, sest ei suuda leida kompromissi.

Aleksandr Skrjabini klaverimuusika (esitajad **Anneli Tohver** ja **Aldis Liepinš**), tants, vokaal (**Leili Tammel** ja 2 kēna poissi *Agnus Deiga*), balletiartistide

sõnalised katsetused (seekord küll väga tagasihoidliku tulemiga) taotletud teravikut lavastusest ei loonud. Iga element seisib eraldi, üsna ükskõiksena eelneva või järgneva suhtes. Kui midagi ühendavat otsida, siis vahest vaid Renata ja Ruprecht'i painajalik pidev Tuleingli nimetamine.

Mina lavastuse vaimsusega haakuda ei suutnud. Olen vaatajana tüdinenud teeside tasemel esitatavast sisust. Ka etendusest etendusse korduvad abstraheeritud puhtkoreograafilised kompositsioonid haaravad üha vähem. Lavaline tegevus segab muusikat. Ikka on laval (seekord ka orkestriaugus) midagi muusikast sõltumatut toimumas. Ja muusika omaette väärtuslikkus ei lase ka lavaltoimuvale anduda. Ketserlik küsimus: kuivõrd üldse on võimalik saavutada instrumentaalmuusikaks kujutatu ühtesulamine lavastusega? Võibolla on õhtut täitvaks balletietenduseks siiski vajalik hea, sügavasisuline, tantsu teemasid, meeolusid, kujundeid inspireeriv ja toitev muusikaline algmaterjal?

Andris Freibergsi loodud omapäraste kostüümide värviarendus oli huvitav ja sugestiivne: kalgist valgest (finaali klooris) oranži soojuse värvideni – läbi beeži, pruuni, erilise põletavpunase. Kuna aga lavastuse põhiline kujunduselement oli kostüüm, siis siin oli küll kaks suurt möö-

dalaskmist – Ennustaja varieteelik (seejuures odav) ja Ruprecht'i II vaatuse magamistoa stseeni kostüüm. Kogu lavakujunduse tohutu ringhorisondi ja külgekuliside telliskiviseinaks maalimine mingeid tundeid aga ei äratanud. Oli veel diskreetne **Lloyd Sobeli** loodud valguspartituur.

Koreograafiast. Klassikast teada-tuntud pasde seostamisel, läbipõimimisel, poosidele, sammudele uudse esitusrakursi leidmisel; neile kõigile ainult selleks juhuks leitud plastilise nüansi lisamisel on Murdmaa fantaasia end vist küll ammen-damas. Piirideta klassikalise tantsu keel – seda väidet "Tuleinglis" kaitsta ei suudetud. Arenev, täiustuv meisterlikkus, fantaasiarikkus, üllatusmoment on kadunud. "Tuleinglis" pole seda uuestisündi, igakordset teiseksaamist, mida ballettmeistrilt ootad. Murdmaa keerukas kujundlikus maailmatajus endas ei toimu muutusi, uute väärtuste avastamisi. Uus lavastus aga nõuab uusi ideid ka plastilise kujundi loomisel.

Ja veel. Estonia seekordne etendus tõestas, et solist **Viesturs Jansonsil** pole õigust nii keerukale lavastusele. Või vastupidi: lavastaja peab arvestama, mida solist suudab ja millises kostüümis on sünnis teda lavale tuua. Päris kindlalt usun, et Jansons hukutas vähemalt poole Murdmaa poolt mõeldust.

Miks Murdmaa lavastas "Tuleingli" duetile **Kaie Kõrb – Viesturs Jansons**, kus esitantsija vaim on Ruprecht'i interpreetamiseks küll küps, kuid...

Jansons tantsis lubamatult halvasti. Need olid vaid pudemed endiselt peolaualt. Tegu tasakaaluga, kõik pöörded lõppesid määrduvalt, hüpped mõjusid raskelt – kogu tantsutehniline külg oli kuidagi ligilähedaselt markeeritud – neis polnud ei kiirust ega peenust, rääkimata väljasirutamata labajalast ja raskest, madalast sammust.

Keegi teatris peab ju osatäitjate valimise eest vastutama ja minu veendumuse järgi on selleks isikuks peaballettmeister Mai Murdmaa ise ja üksi.

Kõik balletirühma (antud lavastuses üllilitsais antiikteatri koori tüüpi ülesannetes) ja Ennustaja koreograafilised ülesanded piirdusidki ühega – tantsida inetust. Nii nad mõjusidki.

Üldmulje on: puudub mõte ja mõttearendus. Õigemini – kuivõrd mõte siin üldse arenebki? On kaks vaatust õnnetus Renat ja seda illustreeritakse rangelt ratsionaalselt – ühelt poolt lavale tulevate ja teiselt poolt lahkuvate subretilike tege-lastega. Konstrueeritud koreograafia peibutas paremal juhul mõne põneva, efektse detaili, nipiga (finaali ülekavamine tuletantsuks).

AGO HERKÜL